

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 29 maj 1933 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen den 3 januari 1933 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning. IV. Fonden för förlag till statsverket. Anslag till allmänna arbeten, att utgå av lånemedel med kort amorteringstid, bil. 5, punkt 14, föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. för budgetåret 1933/1934 beräkna ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 3 mars 1933 avlåten, till särskilda utskottet i nedan angivna delar hänvisad proposition, nr 189, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) under nionde huvudtiteln, avdelningen Skogsväsendet, för budgetåret 1933/1934 anvisa a) till bidrag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle ett extra reservationsanslag av 170,000 kronor, b) till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens befrämjande ett extra anslag av 130,000 kronor;

2) för budgetåret 1933/1934 under Utgifter för kapitalökning, fonden för förlag till statsverket, till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. anvisa ett reservationsanslag av 475,000 kronor, att utgå av lånemedel.

I övrigt har propositionen nr 189 hänvisats till jordbruksutskottet (se jordbruksutskottets utlåtande nr 77).

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till sist omförmälda statsrådsprotokoll.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förelagt följande inom riksdagen dels före avlämnandet av ovanberörda proposition nr 189, dels ock med anledning av densamma väckta, i nedanstående delar till särskilda utskottet hänvisade motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herrar A. O. Frändén och H. Halvårs-
Bihang till riksdagens protokoll 1933. 11 saml. Nr 3.

son väckt motion (I: 19), vari föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte lämna domänstyrelsen direktiv att omedelbart verkställa undersökning och skyndsammast under pågående riksdag inkomma med uppgifter rörande ordnandet och behovet av tekniska anordningar för en riksomfattande framställning av träkolsbriketter som ersättning för kol- och koksbränslet samt för träkolsgasdrift av motorer;

dels en inom första kammaren likaledes av herrar *A. O. Frändén* och *H. Halvarsson* väckt motion (I: 27), vari — under åberopande av motiveeringen i nyssberörda motion I: 19 — hemställts, att riksdagen måtte fatta beslut om att av beviljade anslag till arbetslösheten avsätta vad som kunde erfordras för undersökningar och igångsättandet av avverkningar, kolningar, briketteringsanordningar och distribution för landets bränsleförsörjning med träkolsbriketter;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren m. fl.* (I: 150) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Nyblom m. fl.* (II: 283), i vilka motioner — under åberopande av i motion I: 147 anförd motivering — hemställts, att vedeldning snarast möjligt måtte införas vid samtliga statens egna värmeanläggningar av stationär typ, samt att av arbetslöshetsmedel ett belopp av 300,000 kronor måtte ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att täcka eventuell merkostnad vid vedeldning;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren m. fl.* (I: 154) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Nyblom m. fl.* (II: 198), i vilka motioner hemställts, att riksdagen i enlighet med motionernas syfte måtte upprätta en lånefond å 200,000 kronor för främjandet av vedeldning i hyreshus;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Trygger m. fl.* (I: 155) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Lindman m. fl.* (II: 293), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att vidtaga vissa i motionerna refererade, av 1931 års skogssakkunniga föreslagna åtgärder, dels att hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, att för statens egna verk och inrättningar anskaffas specialkonstruerade vedeldningspannor, dels ock att införa statlig subvention av vedeldningen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som härför blivit i motionerna förordade;

dels en inom första kammaren av herr *N. Gabrielsson* väckt motion (I: 289), vari hemställts, att riksdagen måtte, för täckande av genom vedeldning vid statens värmeanläggningar uppkommande merkostnader, i överensstämmelse med skogssakkunnigas förslag för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *C. I. Asplund* väckt motion (I: 290), vari hemställts, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 189 angående anslag för ernående av ökad avsättning av

inhemska skogsprodukter m. m., till beredande av medel för ingenjörsvetenskapsakademien till ett belopp av högst 100,000 kronor att eventuellt i samarbete med domänstyrelsen utföra försök i större skala med utvinnande av produkter ur töre, barkavfall och andra lämpliga skogsprodukter av vedbeck och av flytande bränslen m. m. genom kemisk omvandling av ved, ävensom med intresserade enskilda företagare för framställning av motorsprit m. m. ur sulfitlut och av sågavfall framställt träsocker, öka det i propositionen begärda reservationsanslaget från 475,000 kronor till 575,000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *P. Sandström* och *Karl A. Johanson* (I: 293) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Wikström m. fl.* (II: 462), i vilka motioner — under återopande av nyssberörda motion I: 290 — likaledes hemstälts, att riksdagen ville, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 189 angående anslag för ernående av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter m. m., till beredande av medel för ingenjörsvetenskapsakademien till ett belopp av högst 100,000 kronor att eventuellt i samarbete med domänstyrelsen utföra försök i större skala med utvinnande av produkter ur töre, barkavfall och andra lämpliga skogsprodukter av vedbeck och av flytande bränslen m. m. genom kemisk omvandling av ved, ävensom med intresserade enskilda företagare för framställning av motorsprit m. m. ur sulfitlut och av sågavfall framställt träsocker, öka det i propositionen begärda reservationsanslaget från 475,000 kronor till 575,000 kronor;

dels en inom första kammaren av herr *A. Nylander* väckt motion (I: 294), vari hemstälts, att riksdagen vid bifall i övrigt till vad Kungl. Maj:t i propositionen nr 189 föreslagit måtte på i motionen anförda skäl minska det under punkt 1 b) i propositionen upptagna anslaget till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens befrämjande från 130,000 kronor med 55,000 kronor till 75,000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *G. Andersson* i Leabo och *M. L. Petersson* i Broaryd väckt motion (II: 370), vari, så vitt nu är i fråga, under II: 1 hemstälts, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 i huvudsak enligt i motionen angivna grunder måtte för beredande av varaktiga arbetstillfällen genom åtgärder för ökad användning av inhemskt bränsle såsom direkta anslag under utgifter för kapitalökning anvisa ett extra reservationsanslag å 525,000 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas till motionerna I: 19, I: 154, I: 155, I: 289, I: 290, I: 294 och II: 370 ävensom, beträffande det i motionerna I: 150 och II: 283 framförda yrkandet, till motionen I: 147.

Med anledning av inom riksdagen väckta motioner (I: 209 och II: 38) anhöll riksdagen i skrivelse den 31 maj 1930, nr 328, om utredning rörande frågan om åvägabringande av en intensivare skogsvård å kronans och en-

skildas skogar i Norrland, åsyftande såväl ökad avkastning som ock beredandet av större arbetsmöjligheter för befolkningen därstädes ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Vid anmälan den 16 oktober 1931 av denna riksdagsskrivelse bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst sex utredningsmän att i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer inom jordbruksdepartementet verkställa utredning samt avgiva förslag rörande åtgärder för vinnande av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter, förbättrat ekonomiskt utbyte av skogsbruket samt intensivare skogsvård. I enlighet med nämnda bemyndigande tillkallades den 28 oktober 1931 såsom utredningsmän verkställande direktören i svenska trävaruexportföreningen J. L. Ekman, tillika ordförande, f. d. riksdagsmannen K. R. Karlsson i Gasabäck, förtroendemannen hos svenska sågverksindustriarbetarförbundet A. Lindberg, sekreteraren hos centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund docenten E. A. F. Lundh och skogschefen vid Kramfors aktiebolag jägmästaren E. W. Ronge. Utredningsmännen antogo benämningen 1931 års skogssakkunniga.

Skogssakkunniga hava den 4 januari 1933 avgivit betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar (st. off. utr. 1933: 2).

I betänkandet hava de sakkunniga (sid. 159—161) lämnat följande sammanfattning av sitt förslag:

Genom vissa grundläggande utredningar hava de sakkunniga visat, att en betydande del av våra skogars avkastning för närvarande icke kan utnyttjas. Detta överskottsvirke består huvudsakligen av klenare barrträdsdimensioner, avfalls- och lövvirke. De verkställda beräkningarna giva vid handen, att av sådant virke, utöver nuvarande konsumtion, kan uthålligt ställas till förfogande en kvantitet av cirka 10 miljoner kubikfamn. Vidare har ådagalagts, att ett tillgodogörande av detta virke skulle medföra en betydande arbetskraftåtgång. Man kan säga, att uttaget av 1 kubikfamn virke med därav som genomsnitt för ett skogsbruk föranledda skogsvårdsåtgärder kräver, i runt tal, 1 mansdagsverke.

Med nämnda utredningar som grundval hava de sakkunniga påvisat önskvärldheten av vissa åtgärders vidtagande samt framlagt förslag till sådana. Dessa äro utan undantag inriktade på att mobilisera skogsbrukets resurser för försörjningsändamål. De möjligheter, som i detta avseende erbjuda sig, äro mycket stora men låta sig givetvis utnyttjas med större eller mindre fördel. De sakkunniga hava strävat efter att så avpassa sina förslag, att därigenom med enkla medel skall kunna vinnas, vad som nu synes uppnåeligt utan störande ingrepp i näringslivet. Giver förhållandenas utveckling därtill anledning, kunna mera radikala åtgärder tillgripas. De sakkunniga hava skisserat vissa riktlinjer, som därvid kunna följas.

Det har framhållits, att det nuvarande behovet att skapa arbetstillfällena varit avgörande för förslagets utformning. Samtidigt har emellertid eftersträvat, att de föreslagna åtgärdernas genomförande skall bliva till största möjliga båtnad för skogsvården och sålunda även tjäna

framtida försörjningsändamål till gagn. För de sakkunniga har även den synpunkten varit vägledande, att åtgärderna i fråga skola öva ett gynnsamt inflytande på landets handelsbalans.

I överensstämmelse med nu nämnda synpunkter har föreslagits följande.

För att skaffa användning för inhemskt träbränsle i stället för importerat kolbränsle har i första hand föreslagits, att vedeldning skall införas vid samtliga statens egna värmeanläggningar av stationär typ, under förutsättning dock att detta utan svårighet låter sig tekniskt genomföra, och att vedeldningen i varje enskilt fall ej drager en merkostnad större än 20 procent av kostnaden vid användning av utländskt bränsle. Merkostnaderna hava beräknats för budgetåret 1933/1934 totalt komma att uppgå till cirka 300,000 kronor, vilket belopp ansetts böra anvisas som ett särskilt anslag för att till täckande av dessa kostnader fördelas mellan respektive verk. Beträffande landstingens anläggningar har i samma syfte föreslagits, att den bränslekontroll, som för flertalet av dessa nu utövas genom socialstyrelsens värmetekniska avdelning, hädanefter skall lämnas utan avgift. Därigenom bör kunna vinnas anslutning av samtliga landstingens anläggningar till avdelningens kontrollverksamhet. Ett stimulerande av enskilda förbrukare av kol eller koks att övergå till vedeldning hava de sakkunniga ansett ännu så länge uteslutande böra ske genom upplysnings- och rådgivande verksamhet samt organisationsarbete från skogsägarnas sida. Till understödande av denna verksamhet har för nästa budgetår föreslagits ett anslag om 50,000 kronor att för ändamålet ställas till centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund förfogande. Vidare har väckts förslag om en avsevärd utökning av de uppgifter, som nu tillkomma socialstyrelsens värmetekniska avdelning. De sakkunniga hava nämligen tänkt sig, att denna avdelning dels skulle handhåva bränslekontrollen vid samtliga statens stationära värmeanläggningar, dels, som ovan nämnts, avgiftsfritt utöva dylik kontroll beträffande landstingen, dels och slutligen stå enskilda bränsleförbrukare till tjänst med råd och anvisningar, i vad gäller användning av vedbränsle. För att avdelningen skall bliva i stånd att fylla dessa viktiga uppgifter har föreslagits, att till dennas förfogande skall för budgetåret 1933/1934 ställas ett särskilt anslag av 80,000 kronor.

För ett gynnande av samma ändamål, att vinna ökat utnyttjande av inhemskt träbränsle, hava de sakkunniga ansett önskvärt, att en eller flera fabriker för brikettering av träkol bliva uppförda. De hava som sin mening uttalat, att detta lättast skulle låta sig göra, om domänstyrelsen ville intressera sig för saken. Därest av riksdagen komme att beviljas särskilda medel till beredskapsarbeten, syntes under vissa villkor dylika böra kunna få tagas i anspråk för ändamålet.

Förslag hava även framlagts för att åvägabringa ett ökat utnyttjande av inhemskt träbränsle som ersättning för importerat, flytande bränsle. I sadant syfte har förordats fortsatt statsunderstöd åt generatorgasdriften. För budgetåret 1933/1934 har som kapitalökning för lanefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift föreslagits anvisandet av ett belopp om 500,000 kronor jämte erforderliga medel till täckande av den räntebrist, som uppkommer till följd av föreslagen räntefrihet. Vidare har föreslagits viss ändring av lånebestämmelserna av innebörd, att kommerskollegium, som handhar låneverksamheten, skall utöva kontroll över att de gasgeneratortyper, för vars inköp lån sökas, äro av för sitt ändamål tillfredsställande konstruktion. Ävenså har uttalats, att tiden nu

borde vara inne för vidtagandet av en undersökning, lämpligen genom järnvägsstyrelsens försorg, rörande möjligheterna att i trafik insätta motorvagnar, drivna med inhemskt träbränsle, exempelvis träkolsgas.

Då genom den väntade utvecklingen av generatorgasdriften en ökad efterfrågan på träkol kan komma att göra sig gällande även i de delar av landet, där kolning tidigare icke ägt rum, vilket även i någon mån kan bliva fallet genom uppförandet av fabriker för brikettering av träkol, hava de sakkunniga velat understryka vikten av att kurser anordnas för spridande av kunskaper i kolning. De hava ansett, att detta lämpligen bör ske på det sätt, att skogsvårdsstyrelserna sända vissa tjänstemän till kolareskolorna. Denna personal kan sedan genom instruktionskurser utbilda kolare inom de olika länen. Slutligen har framhållits önskvärdheten av att vid kolareskolorna fortsatta försök komma till stånd med flyttbara träkolningsugnar.

Som ytterligare en åtgärd av stor vikt för ett befrämjande av möjligheterna att i stället för importerat flytande bränsle använda inhemskt träbränsle har föreslagits undanröjandet av skattehotet för motorspriten. Som ett motiv härför har, bland andra, anförts, att detta skulle stärka utsikterna för upptagandet inom landet av motorsprittillverkning genom direkt försökning av trä.

Frågan om ett bättre utnyttjande av våra skogsprodukter måste även på längre sikt anses vara av synnerlig betydelse för landet. Den praktiskt-vetenskapliga forskningen på området blir därför även av den största vikt. De sakkunniga hava funnit sig böra framhålla, att enligt deras uppfattning denna forskning hittills icke blivit av statsmakterna understödd i en omfattning och på ett sätt, som svarar mot dess betydelse. Då fullständig utredning i ämnet icke kunnat förebringas, hava de sakkunniga inskränkt sig till att föreslå, att sådan utredning snarast måtte verkställas.

I fråga om åtgärder till skogsvårdens befrämjande hava de sakkunniga framhållit vikten av att även under statsfinansiellt bekymmersamma tider skogsvårdsstyrelsernas verksamhet upprätthålles i erforderlig utsträckning. De hava vidare uttalat sig för att grundförbättrande åtgärder inom skogsbruket (skogsodlingsarbeten och dikningar av engångskaraktär) årligen böra komma till utförande i sådan omfattning, att behovet av dylika åtgärder teoretiskt kan beräknas bliva fyllt inom en tidrymd av 30 år. Detta innebär med nuvarande bidragsgrunder, att årligen för ändamålet bör anvisas statsmedel om 5,750,000 kronor, varav 1,750,000 kronor beräknas böra användas på statens egna skogar och 4,000,000 kronor såsom bidrag för utförande av dylika åtgärder å enskildas skogar. För den händelse, genom anlitande av medel till arbetslöshetens bekämpande, vägbyggandet skall komma att ytterligare forceras, har gjorts gällande, att därvid rättvisligen även skogsbrukets behov av transportleder bör skänkas beaktande.

De sakkunniga hava slutligen även uppehållit sig vid jordlagstiftningens inflytande på skogsbrukets produktionsförhållanden. De hava därvid funnit sig böra framhålla, att stadgandet i jorddelningslagens 19 kap. 3 § om ovillkorlig skogstilldelning vid avstyckningar utgör ett hinder för våra skogars rationella utnyttjande, samt att detta, om än i mindre mån, även kan sägas gälla lagen om förbud mot bolags jordförvärv, vilken i praktiken visat sig förhindra en ändamålsenlig arrondering av skogsfastigheterna. En revision av nämnda bestämmelser måste därför anses vara av behovet påkallad.

Å sid. 162—163 i betänkandet hava vidare de sakkunniga beträffande de av dem framlagda förslagens betydelse för arbetslöshetens bekämpande anfört bland annat:

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag till åtgärder för befrämjande av vedeldningen kan, under förutsättning att därav berörda parter visa förståelse för saken, beräknas i sinom tid giva till resultat, att av den årliga kolbränslekonsumtionen sammanlagt cirka 689,000 normalton, varav 166,000 ton stenköl och 523,000 ton koks, skall kunna ersättas med ved. Härför beräknas åtgå, i runt tal, 2.9 miljoner kubikfamnar ved inklusive bark, vars avverkning och uttransport till konsumenterna kan sägas kräva ungefär samma antal dagsverken. Statens härav direkt föranledda utgifter hava under nu rådande förhållanden beräknats årligen behöva uppgå till $(300,000 + 50,000 + 80,000 =)$ 430,000 kronor. Om man räknar med, att under instundande budgetår hälften av ovannämnda kolbränslekquantitet skall bliva ersatt med ved, motsvarar statens direkta utgifter härför cirka 30 öre för varje genom den ökade vedeldningen tillskapat mansdagsverke. Det är möjligt, exempelvis på grund av sänkta kol- och kokspriser, att de sakkunnigas kalkyler skola visa sig vara för optimistiska och att ett vidtagande av de föreslagna åtgärderna icke kommer att föranleda, att vedeldningen vinner terräng i förutspådd omfattning. Omförmälda låga kostnadsbelopp per dagsverke torde emellertid visa, att ytterligare understöd från statens sida för ifrågavarande ändamål är väl motiverat.

De föreslagna åtgärderna till generatorgasdriftens understödande torde även bliva av betydelse för arbetslöshetens motverkande. Enligt vad från leverantörhåll inhämtats, kan man förvänta, att inom förhållandevis kort tid ett tusental generatorer skola finnas i drift. Utgår man från att milkolade träkol nyttjas vid förgasningen samt att för varje använd generator åstadkommes i genomsnitt 65 mansdagsverken per år i form av kolvedhuggning, kolning och kolutkörning, skulle sålunda med 1,000 generatorer i drift skapas 65,000 dagsverken.

Vilken omfattning generatorgasdriften i framtiden kan komma att erhålla, är förvisso mycket svårt att uttala sig om. Vårt lands bestånd av lastautomobiler, bussar och traktorer utgör för närvarande omkring 50,000 stycken. Man torde minst kunna räkna med, att 5,000 av dessa lämna sig för generatorgasdrift och så småningom övergå till sådan. Med de förutsättningar, vilka tillämpats i föregående beräkning, skulle detta innebära, att 325,000 dagsverken skulle åstadkommas för tillverkning och utkörning av träkol för gasgenerering. Träkolstillverkningen torde därvid komma att röra sig omkring 100,000 läster, för vars producerande torde åtgå nära 300,000 kubikfamnar virke inklusive bark.

Statens direkta utgifter för de dagsverken, som skapas genom användningen av sådana gasgeneratorer, för vars inköp lån med under två år medgiven räntefrihet beviljats, äro mycket små. Uppoffringarna komma att i stället åvila vägväsendet, som går miste om vissa skatteintäkter.

I vad mån ett bifall till förslaget om skattehotets avlägsnande med avseende på motorspriten kan bidra till arbetslöshetens lindrande är svårare att bedöma. Då det emellertid får anses öka förutsättningarna för att inom landet skall komma att upptagas tillverkning av motorsprit genom direkt försöckring av trä, kan förslaget i angivna hänseende bliva av mycket stor betydelse.

Vad slutligen angår de skogsvårdsarbeten, som av de sakkunniga varit

föremål för behandling, må nämnas, att ett verkställande av erforderliga grundförbättrande åtgärder inom en tidrymd av 30 år skulle i årligt genomsnitt kräva 1,990,000 dagsverken. Med nuvarande bidragsgrunder åtgår härför statsmedel om sammanlagt 5.7 miljoner kronor per år. Per dagsverke gör detta 2.88 kronor.

Övriga av de sakkunniga föreslagna åtgärder äro, om än av betydelse nu eller framdeles för ett utökande av våra försörjningsmöjligheter, dock icke av sådan art, att denna låter sig med säkerhet beräknas eller siffermässigt angivas.

Över skogssakkunnigas förslag hava utlåtanden avgivits av åtskilliga myndigheter och enskilda sammanslutningar.

Utskottet har ansett sig böra behandla här förevarande proposition punktvis enligt samma uppdelning, som av departementschefen använts i statsrådsprotokollet. De i ämnet väckta motionerna har utskottet härvid upptagit till behandling i vederbörligt sammanhang.

Principiella
synpunkter.

Departementschefen har till en början — efter en redogörelse för i ärendet verkställda *grundläggande utredningar* (sid. 3—8 i statsrådsprotokollet) — uttalat sin principiella anslutning till de av de skogssakkunniga framlagda förslagen och därvid anfört bland annat:

Såväl av sociala skäl som ur skogsbrukets egen synpunkt framstår det som en angelägenhet av mycket stor vikt, att skogsarbetet i görligaste mån må kunna uppehållas. I avseende å skogsvårdande åtgärder hava statsmakterna redan beaktat detta. Erinras må bland annat om de anslag till skogsutdikningar och skogsodlingar, som under senaste åren anvisats, och för vilka ändamål Kungl. Maj:t av årets riksdag äskat anslag till avsevärt förhöjda belopp. Däremot har hittills föga åtgjorts för att inom landet vinna ökad avsättning av svenska skogsprodukter. Särskilt på detta område torde en viktig uppgift nu föreligga för statsmakterna. De förslag härutinnan, som framlagts av skogssakkunniga och i stort sett vunnit anslutning från hörda myndigheter och sammanslutningar, synas mig vara förtjänta av att i huvudsak förverkligas. Jag kommer i anslutning till de sålunda framlagda förslagen att i det följande förorda, att statsmedel anvisas för ett omedelbart igångsättande av skilda åtgärder i här ifrågavarande syfte.

Utskottet.

I likhet med skogssakkunniga och departementschefen är utskottet övertygat om nödvändigheten av att i större omfattning än hittills åtgärder vidtagas för att inom landet vinna ökad avsättning av svenska skogsprodukter, varigenom samtidigt ökade arbetstillfällena i stor utsträckning kunna beredas.

De förslag härutinnan, som framläggas i förevarande proposition, har utskottet i det stora hela funnit väl motiverade, ej minst med hänsyn till den förhandenvarande situationen på arbetsmarknadens område.

Utskottet — som tillika ansett de föreslagna åtgärderna vara av den art, att de synas kunna behandlas fristående från övriga till utskottet hänskjutna ärenden — vill därför i princip tillstyrka de framlagda förslagen.

Å sid. 8—12 i statsrådsprotokollet har departementschefen behandlat frågan om *vedeldning vid statens stationära anläggningar*.

Vedeldning
vid statens
stationära an-
läggningar.

Med avseende å frågan om upphandling för det allmännas räkning av skogsprodukter har departementschefen erinrat, att 1932 års riksdag, i anledning av motionerna I: 59 och II: 97, i skrivelse den 13 maj 1932, nr 225, anhållit, jämte annat, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa sådan komplettering av gällande bestämmelser rörande upphandling under hand för statens och kommunala m. fl. inrättningsars behov, att jämväl skogsprodukter bleve föremål för dylik upphandling. I anslutning till denna riksdagsskrivelse samt skogssakkunnigas betänkande ävensom vissa i ämnet från enskilt håll gjorda framställningar m. m. har Kungl. Maj:t den 17 februari 1933 utfärdat dels ett cirkulär (nr 60) till de myndigheter, vilka verkställa upphandling för statens behov, angående ökad användning av inhemskt vedbränsle m. m., dels ock ett cirkulär (nr 61) till samtliga länsstyrelser angående upphandling av inhemskt vedbränsle för landstingens behov. Cirkuläret till de statliga upphandlingsmyndigheterna är av följande lydelse:

1. I den mån ej annat följer av vad nedan sägs, bör bränslebehovet för stationära anläggningar tillgodoses med inhemskt vedbränsle (ved, träkol, träkolsbriketter eller dylikt).

2. Där så lämpligen kan ske, skall i första rummet infordras anbud under hand från producenter eller försäljningsorganisationer, som äro bildade av producenter; skolande såsom producent jämväl räknas domänverket samt, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, tillverkare av träkolsbriketter. Sålunda erhållet anbud må antagas, därest kostnaden för det inhemska vedbränslets inköp, hemtransportering och användning beräknas med ej mer än 10 procent överstiga motsvarande kostnad för en med hänsyn till den utnyttjningsbara värmemängden likvärdig myckenhet annat bränsle av vanligast förekommande slag, samt under förutsättning tillika att anbudet kan antagas ej överstiga priset i fria marknaden å den vara, anbudet avser.

3. Erhålles ej vid förfarande enligt 2 mom. sådant anbud, att detsamma kan antagas, eller kan i sagda moment angivet upphandlingssätt ej lämpligen komma till användning, skola anbud å inhemskt vedbränsle infordras genom kungörelse eller därmed likställt förfarande. Det härvid erhållna, för statsverket förmånligaste anbudet må antagas, såvitt merkostnaden, beräknad såsom i 2 mom. sägs, ej utgör mer än 10 procent. Beräknas merkostnaden överstiga 10 men ej 20 procent, skall ärendet underställas Kungl. Maj:ts prövning. Vid beräknad merkostnad över 20 procent har myndighet att föranstalta om upphandling av annat bränsle än här avses.

4. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må bestämmelserna i 2 och 3 mom. så tillämpas, att beräkning rörande bränslekostnaderna verkställas i avseende å eldning under dagen och eldning nattetid var för sig, därvid en tillämpning av sagda bestämmelser alltså må kunna leda till, att vedeldning företages under dagen och eldning med annat bränsle under natten.

5. Därest övergång till användning av inhemskt vedbränsle skulle medföra avsevärda anläggnings- eller omändringskostnader och myndighet anser denna omständighet böra utgöra hinder för användning av dylikt brän-

sle, skall utlåtande i frågan inhämtas från socialstyrelsens värmetekniska avdelning. Framgår av utlåtandet, att övergång ej bör ske, äger myndighet upphandla bränsle utan iakttagande av här ovan meddelade föreskrifter. Så må jämväl ske, i den mån myndighet till följd av ingångna avtal eller av annan grundad anledning finner sig vara ur stånd att tillämpa i detta cirkulär meddelade föreskrifter. Såsom dylik anledning må räknas den omständigheten, att regelmässig användning av svenska stenkol ägt rum.

6. Samtliga för myndighet vid upphandling enligt detta cirkulär uppkommande utgifter skola i vanlig ordning avföras å vederbörligt bränsleanslag; men vill Kungl. Maj:t framdeles meddela bestämmelser i frågan, huruvida efter den 30 juni 1933 till följd av föreskrift i cirkuläret uppkommande merkostnader skola avföras å särskilt anslag.

7. Vid upphandling av inhemskt vedbränsle skall i övrigt noga tillses, att statsverkets kostnader ej onödigt fördyras. I sådant syfte bör så vitt möjligt upphandling ske i den form, att leverantör tillförbindes att mot ersättning enligt bestämda grunder leverera vad som erfordras för täckande av ett på visst sätt beräknat värmebehov. Därest på samma ort finnas flera statsmyndigheter, böra dessa bedriva erforderligt samarbete i syfte att möjliggöra gemensamhetsköp av inhemskt vedbränsle och gemensamhetskötsel av eldningen nattetid. Vidare bör iakttagas, att vid upphandlingens verkställande redan från början uppgifter till leverantörernas ledning lämnas rörande bland annat de längder, vari veden skall levereras. Därjämte böra åtgärder för upphandling vidtagas i god tid, i syfte att inverkan på skogsavverkningarna härigenom må kunna ernås.

8. Råd och anvisningar i frågor, som avse tillämpningen av detta cirkulär, lämnas av sakkunnig person, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande därtill förordnas. Jämväl erinras om den socialstyrelsens värmetekniska avdelning tillkommande uppgiften att anordna kontroll över bränsleförbrukningen inom vissa byggnader och lokaler, som disponeras av statsverket.

För egen del har departementschefen anfört:

Genom det nyss återgivna cirkuläret, som utfärdats i sådan tid att däri föreskrivna anordningar torde kunna påverka årets avverkningar, hava statsmyndigheterna ålagts skyldighet att, såvitt angår stationära anläggningar, under vissa förutsättningar tillgodose bränslebehovet med inhemskt vedbränsle (ved, träkol, träkolsbriketter eller dylikt). Inhemskt vedbränsle skall sålunda användas, även om detta medför ökade kostnader inom viss ram.

Av skogssakkunniga har föreslagits, att de för vedeldning vid statliga värmeanläggningar uppkommande merkostnaderna under nästkommande budgetår skola täckas av ett för ändamålet särskilt anvisat anslag. De årliga merkostnaderna hava av nämnda sakkunniga beräknats till 300,000 kronor, medan vedeldningssakkunniga stannat vid ett belopp av 212,000 kronor. Ur budgettekniska synpunkter finner jag en dylik anordning mindre lämplig. Efter samråd med chefen för finansdepartementet har jag ansett mig böra förorda, att samtliga bränsleutgifter även under nästkommande budgetår — i likhet med vad för innevarande budgetår föreskrivits — avföras å vederbörligt bränsleanslag. Detta hindrar icke, att noggranna anteckningar böra hos myndigheterna föras för vinnande av upplysning rörande de uppkommande merkostnadernas art och storlek. Härpå grundade rapporter böra insändas till det centrala organet

för kontrollen över bränsleanvändningen och där granskas och sammanställas. Närmare föreskrifter rörande ifrågavarande anteckningar och rapporter torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Såsom vedeldningssakkunniga och socialstyrelsen framhållit, torde medel böra göras tillgängliga för bestridande av kostnader för anordningar vid eller omändringar av värmeanläggningar, som kunna vara nödvändiga eller eljest lämpliga vid en övergång till vedeldning. I sådant hänseende har föreslagits ett belopp av 75,000 kronor. Detta belopp synes mig lämpligt avvägt.

I motionerna I: 155 och II: 293 hava motionärerna — under uttalande av sin anslutning till åtskilliga av skogssakkunniga föreslagna åtgärderna — härutöver för ett befrämjande av vedeldningen vid statens egna verk och inrättningar föreslagit, att föreskrifter utfärdas därom, att beträffande sådana byggnader, som skola utföras för statliga ändamål, för vedeldning specialkonstruerade värmepannor skola inmonteras. Ävenså syntes i dessa föreskrifter böra inrymmas bestämmelser om att vid utbyte av värmepannor sådana skola anskaffas, som äro avsedda för vedeldning.

Beträffande bestridandet av merkostnaderna för införande i ökad utsträckning av vedeldning vid statens egna värmeanläggningar av stationär typ har i motionerna I: 150 och II: 198 samt I: 289 och II: 370 — i likhet med vad skogssakkunniga föreslagit — hemställts om ett särskilt anslag av 300,000 kronor.

I motionen I: 289 har beträffande denna fråga anförts bland annat:

För den händelse Kungl. Maj:ts förslag om merkostnadernas avförande på vederbörligt bränsleanslag bifalles torde vedeldningen vid ett flertal anläggningar ej bliva genomförbar. I vissa fall komma erforderliga statsmedel för merkostnadernas täckande att saknas, i andra bliva de ekonomiska förhållandena för många institutioner så menligt påverkade av vedeldningen, att dennas införande försvåras.

I likhet med skogssakkunniga och departementschefen håller utskottet före, att — med hänsyn till frågans betydelse ur såväl skogsvårds- som arbetslöshetssynpunkt — vedeldning i ökad utsträckning bör införas vid statens stationära anläggningar, även om detta skulle medföra i viss mån ökade bränslekostnader.

De bestämmelser, som i detta hänseende meddelats i det i statsrådsprotokollet intagna cirkuläret den 17 februari 1933 till de statliga upphandlingsmyndigheterna, hava ej givit utskottet anledning till annat uttalande, än att cirkulärets anvisning i andra meningen i mom. 7 synes böra tolkas så, att möjlighet bibehålles att å olika orter taga vederbörlig hänsyn till där rådande särskilda förhållanden.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om beräkning av ett belopp av 75,000 kronor för bestridande av kostnader för sådana anordningar vid eller omändringar av värmeanläggningar, som kunna vara nödvändiga eller eljest lämpliga vid en övergång till vedeldning.

I fråga om bestridandet av de för vedeldning vid statliga värmeanlägg-

Utskottet.

ningar uppkommande merkostnaderna innebär Kungl. Maj:ts förslag, att dessa i likhet med de ordinarie bränsleutgifterna skulle under nästkommande budgetår avföras å vederbörligt bränsleanslag.

I motionen I: 289 har däremot — i anslutning till skogssakkunnigas förslag — yrkats, att för ändamålet skulle uppföras ett särskilt anslag å 300,000 kronor. Samma ståndpunkt har intagits i motionerna I: 150 och II: 283 samt II: 370.

De i motionen I: 289 till stöd för nämnda yrkande anförda skälen hava synts utskottet övertygande. Därest ej särskilda medel för ändamålet stå till förfogande, torde det — med hänsyn till att bränsleanslagen i många fall ej äro av förslagsanslags natur — i ej ringa utsträckning uppkomma hinder ur budgetsynpunkt för statliga myndigheter att genomföra en annars lämplig och önskvärd övergång till vedeldning. Genom uppförandet av ett särskilt anslag för ändamålet, ur vilket skola bestridas samtliga härav föranledda merutgifter, erhålles vidare en bättre överblick av statens kostnader för ifrågavarande stöd åt det svenska skogsbruket. Utskottet tillstyrker alltså vad i nämnda motioner i här förevarande hänseende yrkats.

Mot det för ändamålet beräknade beloppet, 300,000 kronor, eller samma belopp, som av skogssakkunniga föreslagits, har utskottet intet att erinra. Med hänsyn till att närmare hållpunkter saknas för bedömning av anslagsbelastningen under nästkommande budgetår finner utskottet försiktigheten bjuda, att det sålunda tillstyrkta anslaget — i överensstämmelse med vad statskontoret föreslagit i yttrande över skogssakkunnigas betänkande — erhåller förslagsanslags natur. Beträffande de närmare bestämmelser, som böra gälla för anslagets användning, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut. I samband därmed torde få göras de jämkningar i de av departementschefen förutsatta bestämmelserna i fråga om förande av anteckningar och avgivande av rapporter rörande bränsleförbrukningen, som må bliva en följd av den av utskottet tillstyrkta omläggningen.

I motionerna I: 155 och II: 293 har yrkats, att föreskrifter måtte utfärdas därom, att beträffande sådana byggnader, som skola utföras för statliga ändamål, för vedeldning specialkonstruerade värmepannor skola inmonteras.

I anslutning till sin tidigare intagna ståndpunkt vill utskottet understryka, att utskottet finner det i hög grad önskvärt, att åtgärder vidtagas för möjliggörande av ett användande i ökad utsträckning av inhemskt bränsle. Utskottet utgår från att denna synpunkt kommer att beaktas, när det gäller att i statens byggnader inmontera nya värmepannor. Utskottet saknar emellertid möjlighet att bedöma, huruvida tekniken på här förevarande område ännu nått så långt, att från riksdagens sida bestämda föreskrifter i ämnet lämpligen kunna meddelas. Emellertid förväntar utskottet, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet kommer att följa här be-

rörda spørsmål och vidtaga de åtgärder i antydd riktning, som kunna befinnas möjliga.

Med vad utskottet sålunda anfört torde motionerna I: 155 och II: 293 i nu förevarande del få anses besvarade.

Å sid. 13—17 i statsrådsprotokollet har departementschefen behandlat frågan om *vedeldning vid landstingsanläggningar samt kommunala och enskilda anläggningar* och därvid för egen del anfört huvudsakligen följande:

Vedeldning vid landstingsanläggningar samt kommunala och enskilda anläggningar.

Jag finner det vara i hög grad önskvärt, att landsting, kommuner och enskilda i största möjliga grad under nuvarande förhållanden övergå till användande av inhemskt vedbränsle. Skogssakkunniga hava ansett, att något statsbidrag för bestridande av uppkommande merkostnader vid vedeldning i anläggningar, tillhöriga landsting, kommuner eller enskilda, ej borde utgå. Beträffande landstingsanläggningarna är jag härutinnan av samma mening som de sakkunniga. Inom de landstingsområden, där en ökad vedeldning kan, utan alltför stora ekonomiska uppoffringar, i större utsträckning genomföras, torde intresset härför vara så starkt, att erforderliga medel för merkostnadernas bestridande kunna beräknas komma att ställas till förfogande.

I viss mån annorlunda ställer det sig enligt min mening i fråga om de kommunala anläggningarna och särskilt städernas anläggningar. Med avseende å dessa torde i det övervägande antalet fall den ved, som skulle ersätta eljest använt kolbränsle, komma att tagas från skog, som är belägen utanför vederbörande kommuns område. För kommunen skulle vedeldningen i dessa fall sålunda endast innebära ökade kostnader, som ej skulle komma kommunen själv till godo genom förbättrade utkomstmöjligheter för kommunens egna invånare. Jag finner det med hänsyn härtill vara nödvändigt, att staten för att stimulera till en ur allmänna synpunkter önskvärd ökad vedeldning vid de kommunala anläggningarna lämnar statsbidrag till bestridande av merkostnaderna härför. Statsbidrag synes mig böra, med vissa inskränkningar, utgå till bestridande av berörda merkostnader för nästa budgetår i samma omfattning, som vedeldning enligt cirkuläret den 17 februari 1933 till de statliga upphandlingsmyndigheterna föreskrivits i fråga om statens stationära anläggningar. Om sålunda kostnaden för det inhemska vedbränslet, beräknad på sätt i cirkuläret angives, med ej mer än 10 procent överstiger motsvarande kostnad för en med hänsyn till den utnyttjningsbara värmemängden likvärdig myckenhet annat bränsle av vanligast förekommande slag, skall kommunen vara berättigad att erhålla statsbidrag med belopp, motsvarande merkostnaden. Beräknas merkostnaden överstiga 10 procent, skall frågan om statsbidrag till täckande av den merkostnad, som överskjuter nämnda 10 procent, bero på Kungl. Maj:ts särskilda prövning. Statsbidrag bör ej i något fall medgivas för merkostnad, som överstiger 20 procent. Statsbidrag synes mig dessutom endast böra utgå, då fråga är om viss större förbrukning av vedbränsle, förslagsvis motsvarande 100 ton koks per år vid minst en av kommunens anläggningar. Vid utbetalande av statsbidrag till kommun bör slutligen även iakttagas, att statsbidrag ej må utgå för högre procentuellt tillägg än som motsvarar den merkostnad, vilken beräknas uppkomma vid de statliga anläggningarna i orten. För anlägg-

nings- eller omändringskostnaderna torde i förevarande fall statsbidrag ej böra utgå.

Även i fråga om vissa grupper av enskilda anläggningar kan det visa sig önskvärt att, när förhållandena på orten därtill föranleda, genom någon statlig subvention stimulera till ökad vedeldning. Jag bortser, liksom skogssakkunniga, i detta sammanhang helt och hållet från industrien och tänker sålunda endast på den enskilda förbrukningen i mera inskränkt mening, centraluppvärmning av större enskilda inrättningar m. m. Emellertid torde det icke för närvarande vara möjligt att angiva på vad sätt eller i vilka former en dylik subventionering skall kunna ske. Denna fråga synes mig därför, intill dess större erfarenhet vunnits, böra av Kungl. Maj:t få bedömas från fall till fall. Jag föreslår därför, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen bemyndigas att av under denna avdelning omnämnda medel få lämna bidrag till genomförande av övergång till vedeldning i fråga om större enskilda bränsleförbrukare, varvid självfallet förutsättes, att subventionen i detta fall ej göres förmånligare än som gäller för kommuner.

För bestridande av statens kostnader för nu omhandlade subventionsförfarande synes mig böra beräknas ett belopp av 170,000 kronor att användas enligt de närmare bestämmelser i övrigt, som av Kungl. Maj:t föreskrivas. De kommuner och enskilda, som önska ifrågakomma till erhållande av subvention, torde härom böra ingiva anmälan till det i nästa avdelning omförmälda organ samt i enlighet med givna föreskrifter avlämna redogörelser, motsvarande dem som avlämnas av statsmyndigheterna.

I motionen II: 370 har upptagits frågan om ökad användning av inhemskt bränsle vid *landstingens* värmeanläggningar och därvid framhållits, att den härigenom uppkommande merkostnaden borde, i likhet med vad för statens verk av skogssakkunniga föreslagits, ersättas *från särskilt statsanslag*, därest ordinarie stat i viss utsträckning överskredes. Samma grunder, som 1931 års skogssakkunniga föreslagit att gälla för merkostnadsersättning till statens verk, borde härvid gälla även för landstingens. Kostnaden för denna utökning enligt skogssakkunnigas förslag syntes kunna överslagsvis beräknas till cirka 50,000 kronor, vilket belopp motionärerna sålunda ansågo böra ställas till förfogande utöver de 300,000 kronor, som erfordrades för den statliga övergången till inhemskt bränsle.

I motionerna I: 154 och II: 198 har föreslagits, att riksdagen av låne-medel måtte ställa 200,000 kronor till förfogande för inrättandet av en lånefond. Ur denna skulle ägare av *hyreshus*, som önskade omändra eller utbyta sina värmepannor i och för införandet av vedeldning, kunna erhålla tvååriga räntefria lån å högst 50 procent av totalkostnaden för omläggningen. Dessa lån skulle i övrigt utlämnas på samma villkor som gasgeneratorlånen.

I motionerna I: 155 och II: 293 har slutligen behandlats frågan om möjligheterna att stimulera *enskildas* intresse att övergå till vedeldning genom en direkt statlig subventionering av vedeldningen eller träbränslekonsumtionen, vilken även kunde utsträckas att avse *industrien*.

Motionärerna hava härom anfört bland annat:

Avsikten med ett subventionsförfarande i nu ifrågavarande avseende måste givetvis vara den, att staten skall träda emellan med vissa bidrag till bränslekonsumenterna i de fall, då dessa äro villiga förbinda sig till att i stället för kolbränsle använda vedbränsle emot att de som statsbidrag erhålla därigenom uppkommen merkostnad. För att ett dylikt subventionsförfarande ej skall bliva onödigt invecklat, måste givetvis vissa tillämpningsområdet begränsande villkor uppställas. I första hand synes i sådant avseende nödvändigt föreskriva, att subvention endast skall utgå för viss minimikvantitet bränsle. Vi vilja föreslå, att denna undre gräns sättes till 300 lm^3 ved. Vidare måste självfallet merkostnadernas storlek begränsas uppåt. Utan att man därigenom torde undanröja möjligheterna för en god effekt, synes böra stadgas, att subventionens storlek skall begränsas till belopp, motsvarande högst 1 krona per konsumerad lm^3 ved av typ motsvarande ordinär sekunda barrved. Detta skulle i runt tal motsvara 1 krona 50 öre per fm^3 och alltså betyda en kostnad för staten av samma belopp per genom vedeldningen tillskapat mansdagsverke.

Det närmaste handhavandet av arbetet för att åstadkomma vedeldning i vidgad utsträckning har, som tidigare angivits, av de sakkunniga föreslagits skola åvila socialstyrelsens värmetekniska avdelning och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund. Den nu föreslagna statliga subventioneringen av vedeldningen torde lämpligen även kunna handhavas av nämnda organ. På den värmetekniska avdelningen torde sålunda böra ankomma att undersöka, hur de industriföretag eller andra enskilda inrättningar, som nu använda kolbränsle och som med hänsyn till i landets olika delar gällande bränslepriser närmast kunna komma ifråga, i tekniskt hänseende anordnat eldningen. Sedan detta blivit utrönt torde genom avdelningens försorg underhandlingar böra upptagas med de företag, där de tekniska eldningsanordningarna ej lägga avgörande hinder i vägen för användning av ved, rörande frågan om övergång till eldning med detta bränsle. Samtidigt torde i de fall, då vederbörande företag ej själv äger möjlighet bedöma till vilket pris ved i erforderliga kvantiteter kan erhållas, uppgifter härom kunna lämnas av centralrådet efter samråd med vederbörande skogsägareorganisationer. Giva för ett visst företag underhandlingarna till resultat, att övergång till vedeldning kan genomföras utan att merkostnaderna behöva överstiga det belopp, som kan ställas till förfogande i statlig subvention, torde överenskommelse kunna träffas mellan avdelningen och företaget om införande av vedeldning vid detsamma. Beträffande vad i dylik överenskommelse i övrigt skall föreskrivas torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att där- om utfärda närmare bestämmelser.

I vilken omfattning en statlig subvention på nu angivna grunder kan bliva tagen i anspråk erbjuder förvisso svårigheter att förhandsvis bedöma. Vi hålla dock för sannolikt, att även med den jämförelsevis snäva begränsning för densammas tillämpning, som ovan föreslagits, betydande möjligheter skola åvägabringas för industriella företag att övergå från kol- till vedeldning. Då syftet med subventionen är att bereda ökade arbetstillfällen inom skogsbruket, synas de medel, som för ändamålet kunna komma att erfordras, böra utgå av till arbetslöshetens motverkande anvisade anslag.

Även de organ, socialstyrelsens värmetekniska avdelning och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, som närmast skulle handhava verksamheten, måste givetvis tillgodoses med anslag för täckande av där-

med förenade utgifter. Det synes oss svårt att här närmare angiva de belopp, som för detta ändamål kunna krävas. För den händelse de anslag, som av de sakkunniga föreslagits skulle ställas till nämnda institutioners förfogande, ej skulle förslå vid nu ifrågasatta vidgning av deras uppgifter, synes Kungl. Maj:t böra äga möjlighet tillgodose dem med erforderliga fyllnadsbelopp från till arbetslöshetens bekämpande anvisade medel.

Utskottet. I likhet med skogssakkunniga har departementschefen ej ansett sig böra föreslå något statsbidrag för bestridande av uppkommande merkostnader vid vedeldning i anläggningar, tillhörande *landsting*.

I motionen II: 370 har däremot hemställts om ett anslag av 50,000 kronor för detta ändamål.

Utskottet håller i likhet med departementschefen före, att inom de landstingsområden, där en ökad vedeldning utan allt för stora ekonomiska uppoffringar kan i större utsträckning genomföras, intresset härför torde vara så starkt, att erforderliga medel för merkostnadernas bestridande kunna beräknas komma att ställas till förfogande.

Härtill kommer vidare, att man synes böra avvakta effekten för landstingens del av de åtgärder för en förbilligad rådgivning i förevarande hänseenden, vilka efter av utskottet i det följande förordad utredning må bli av Kungl. Maj:t genomförda.

I anslutning till vad nu anförts avstyrker utskottet motionen II: 370 i här förevarande del.

Vad härefter angår de i propositionen ävensom i motionerna I: 154 och II: 198 samt I: 155 och II: 293 föreslagna åtgärderna för att stimulera vedeldningen vid *kommunala och enskilda inrättningar* avser Kungl. Maj:ts förslag beviljande av ett belopp av 170,000 kronor för nästa budgetår dels för bestridande — under ungefär samma förutsättningar som vid statliga anläggningar — av merkostnaderna för vedeldning vid kommunala inrättningar, dels ock — enligt Kungl. Maj:ts bedömande från fall till fall — till bidrag till genomförande av övergång till vedeldning i fråga om större enskilda bränsleförbrukare.

Dessa förslag hava synts utskottet väl avvägda med hänsyn till att det här närmast måste anses gälla en försöksanordning till dess att större erfarenhet hunnit samlas. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag i denna del vad angår kommunala inrättningar. Tillika tillstyrker utskottet, att riksdagen lämnar det av departementschefen ifrågasatta bemyndigandet för Kungl. Maj:t att av nyssberörda medel lämna bidrag till genomförande av övergång till vedeldning i fråga om större enskilda bränsleförbrukare.

Det i motionerna I: 154 och II: 198 framlagda förslaget innebär, att ett belopp av 200,000 kronor skulle ställas till förfogande för inrättandet av en lånefond, ur vilken ägare av hyreshus, som önska omändra eller utbyta

sina värmepannor i och för införande av vedeldning, skulle kunna erhålla räntefria lån.

Utskottet finner det sålunda framställda förslaget beaktansvärt. Emellertid kan utskottet — som icke haft möjlighet att i här förevarande hänseende verkställa den närmare utredning, som torde vara erforderlig innan statsmakterna taga slutlig ståndpunkt till denna omfattande fråga — ej tillstyrka, att riksdagen redan nu beslutar i enlighet med vad i motionerna yrkats. Utskottet utgår emellertid från att Kungl. Maj:t kommer att med uppmärksamhet följa ifrågavarande angelägenhet.

I motionerna I: 155 och II: 293 hava likaledes föreslagits åtgärder, som avse att stimulera vedeldningen hos enskilda förbrukare ävensom inom industrien.

Utskottet finner jämväl de synpunkter, som framlagts i dessa motioner, beaktansvärda.

I viss utsträckning torde de i motionerna framkomna önskemålen — vilka framförts före avlåtandet till riksdagen av Kungl. Maj:ts här förevarande proposition — kunna anses tillgodosedda genom vad i propositionen föreslagits. Utskottet vill erinra, att genom det av utskottet i det föregående tillstyrkta anslaget å 170,000 kronor avsetts att — låt vara i mindre utsträckning och icke inom industrien — tillgodose jämväl enskilda.

Under nuvarande förhållanden — då närmare erfarenhet på här förevarande område ännu saknas — finner utskottet det icke tillrådligt att gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet vill emellertid uttala den förhoppningen, att det med tillhjälp av det anslag, som av utskottet tillstyrkts för budgetåret 1933/1934, skall bliva möjligt att vinna ökad erfarenhet, så att — om möjligt till 1934 års riksdag — förslag av Kungl. Maj:t må kunna framläggas rörande understöd i vidsträcktare omfattning åt enskilda värmeanläggningar.

Med vad sålunda anförts torde motionerna I: 154 och II: 198 ävensom motionerna I: 155 och II: 293 i här förevarande delar få anses besvarade.

Härefter har departementschefen (sid. 17—24) behandlat frågan om *organ för rådgivande och kontrollerande verksamhet i värmetekniskt avseende* och i detta hänseende anført huvudsakligen följande:

För möjliggörande av ett snabbt och smidigt genomförande av den ökade vedeldningen är det uppenbarligen nödvändigt, att sådana anordningar vidtagas, att den värmetekniska sakkunskapen därvid får på ett effektivt sätt medverka.

I avseende å statens stationära anläggningar synes det mig vara klart, att härutinnan bör anlitas det organ — socialstyrelsens värmetekniska avdelning — som redan finnes inrättat för kontroll över bränsleförbrukningen inom vissa av statsverket disponerade byggnader och lokaler. Det har ifrågasatts, att denna bränslekontrollverksamhet, såsom 1929 års riksdag uttalat, borde överflyttas från socialstyrelsen till byggnadsstyrelsen. Till denna fråga torde Kungl. Maj:t komma att taga slutlig stånd-

Organ för rådgivande och kontrollerande verksamhet i värmetekniskt avseende. Propaganda för vedeldning och vedförsäljningarnas organiserande ute i bygderna.

punkt i annat sammanhang. I det följande utgår jag från att berörda värmetekniska avdelning tillsvidare bibehålles underställd socialstyrelsen. Därest sedermera ett överflyttande till äventyrs beslutas, torde vad i det följande sägs om socialstyrelsens värmetekniska avdelning få avse det organ, som må komma att övertaga avdelningens uppgifter. Från den av socialstyrelsen genom nämnda avdelning nu bedrivna bränslekontrollverksamheten torde, i enlighet med vad socialstyrelsen förordat, allttjämt böra undantagas de anläggningar, som disponeras av järnvägsstyrelsen och marinförvaltningen, och någon utsträckning av bränslekontrollen till arméförvaltningen och flygstyrelsen synes ej böra ske. I den mån vedeldning vid de under järnvägsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygstyrelsen sorterande stationära anläggningarna visar sig vara genomförbar, böra dessa myndigheter dock äga påkalla medverkan från värmetekniska avdelningen, en form av samarbete som torde vara lämplig. Såsom socialstyrelsen föreslagit torde även under riksdagen och dess verk sorterande inrättningar böra medgivas rätt att konsultera avdelningen.

Socialstyrelsens bränslekontrollverksamhet omfattar för närvarande också åtskilliga landstingsanläggningar och har enligt vad svenska landstingsförbundet vitsordat varit till stor nytta för de landsting, som varit anslutna till densamma. För en allmän anslutning av landstingen hava de föreskrivna avgifterna uppgivits verka hindrande, synnerligast under nu rådande kristid. I enlighet med vad skogssakkunniga föreslagit finner jag mig därför böra förorda, att landstingen tillsvidare medgivas rätt till kostnadsfri anslutning till värmetekniska avdelningens verksamhet. I anslutningen torde, i huvudsaklig överensstämmelse med vad socialstyrelsen föreslagit, böra inbegripas rätt för landstingen att få förslag till värmetekniska anordningar för nybyggnader eller större förändringar vid landstingsanstalterna granskade och bedömda i principiellt avseende. Samma rätt till kostnadsfri anslutning, som nu föreslagits för landstingen, torde, i överensstämmelse med vad svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet föreslagit, även böra medgivas de utom landstingen stående städerna. Med hänsyn till att ifrågasvarande städer i allmänhet redan torde hava vidtagit tillfyllestgörande anordningar för bränslekontroll och då ett omedelbart övertagande av därmed förenade uppgifter måhända skulle medföra alltför stark belastning på den värmetekniska avdelningen, synes det emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för dessa städers anslutning.

Beträffande städer, som deltaga i landsting, och landskommuner samt enskilda torde rätt till kostnadsfritt konsulterande av värmetekniska avdelningen böra medgivas för sådana fall, då subvention av vedeldning enligt vad förut sagts ifrågakommer. Sådan konsultation bör dock endast få ske, såvitt angår övergång till vedeldning samt i fråga om åtgärder för det lämpligaste anordnandet av sådan eldning.

Värmetekniska avdelningen torde överhuvudtaget böra, enligt närmare bestämmande av Kungl. Maj:t, medverka vid genomförandet av de statliga åtgärderna för åstadkommande av ökad vedeldning. Det torde böra åligga avdelningen att noggrant följa övergången till vedeldning särskilt vid statens stationära anläggningar samt hålla Kungl. Maj:t å jour med utvecklingen på detta område.

Under närmast följande avdelning ämnar jag föreslå vidtagande av vissa särskilda åtgärder för bedrivande av propaganda för vedeldning

liksom för vedförsäljningarnas organiserande ute i bygderna. Denna verksamhet torde böra sortera under värmetekniska avdelningen. På sätt jag i det följande närmare kommer att angiva skulle därigenom avdelningen komma att hava tjänstemän ute i landet. Utöver denna ökning av avdelningens personal torde för att värmetekniska avdelningen skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla de väsentligt ökade arbetsuppgifter, som enligt vad nu föreslagits skulle komma att åvila densamma, krävas förstärkning av avdelningens organisation och personal, därvid hinder ej torde möta för Kungl. Maj:t att provisoriskt anpassa den nuvarande personalens avlöning efter det ökade arbete och ansvar, som de nya uppgifterna komma att medföra. I betraktande av att ökningen av avdelningens arbetsuppgifter väsentligen sammanhänger med de föreslagna särskilda åtgärderna för åstadkommande av en utsträckt vedeldning, synas hinder ej böra möta mot att dessa medel anvisas i form av ett särskilt anslag. Mot det av skogssakkunniga för budgetåret 1933/1934 beräknade sammanlagda beloppet för dels avdelningen och dels propagandan av 130,000 kronor, vilket enligt socialstyrelsens beräkningar skulle, tillsammans med de till avdelningens förfogande eljest ställda medlen, vara för ändamålet tillfyllest, har jag icke något att erinra. Det torde få tillkomma Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter rörande anslagsbeloppets användning.

Beträffande *propaganda för vedeldning och vedförsäljningarnas organiserande ute i bygderna* (sid. 24—29) har departementschefen — efter en redogörelse för skogssakkunnigas förslag samt de däröver avgivna utlåtandena — för egen del anfört:

De invändningar, som i vissa av de avgivna utlåtandena framställts mot skogssakkunnigas förslag, att centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund skulle anförtros ledningen av ifrågavarande upplysnings- och organisationsverksamhet, torde icke kunna fränkännas berättigande. Vid övervägandet av hithörande frågor har jag sökt utfinna en form för statens medverkan i berörda hänseenden, som direkt tar sikte på den härutinnan praktiskt sett viktigaste uppgiften, nämligen organiserandet av vedleveranserna till de bränslekonsumenter, som kunna tänkas villiga att övergå till vedeldning. I huvudsaklig anslutning till det av Sveriges skogsägareförbund framlagda förslaget vill jag, såsom den enligt min mening lämpligaste anordningen, föreslå anställande med anlåtande av statsmedel av ett antal vedeldningskonsulenter, med uppgift i främsta rummet att, var inom sitt distrikt, verka för genomförandet av vedeldning och organiserandet av vedleveranserna till sådana anläggningar, beträffande vilka vedeldning beslutas. För att garantier skola skapas för en enhetlig ledning av statens verksamhet för åstadkommande av ökad vedeldning synas mig konsulenterna böra anställas hos och i administrativt hänseende lyda under socialstyrelsens värmetekniska avdelning. Konsulenterna, vilka torde böra förordnas tillsvidare under budgetåret 1933/1934, böra åläggas att nära samarbeta med skogsvårdsstyrelserna och skogsägareföreningarna inom distrikten. Jag har tänkt mig, att vedeldningskonsulenterna skulle vara till antalet förslagsvis fyra med förläggning exempelvis i Sollefteå, Uppsala och Jönköping samt någon lämplig ort i västra Sverige, såsom Mariestad, Karlstad, Vänersborg eller Borås. Möjligen torde ytterligare två vedeldningskonsulenter böra anställas med stationsort exempelvis i Falun och Umeå. Det slutliga bestämmandet röran-

de konsulenternas antal och stationering torde få bero på Kungl. Maj:ts prövning. Biträde av vedeldningskonsulent torde böra lämnas kostnadsfritt.

Till vedeldningskonsulenter synas mig böra utses företrädesvis yngre män, som besitta viss teknisk sakkunskap i fråga om vedeldning samt kommersiell förfarenhet. Personvalet synes mig överhuvudtaget böra synnerligen noggrant övervägas, då det här mer än i många andra fall torde komma att bero på befattningshavarens rent personliga förutsättningar, om han skall kunna utföra ett fruktbärande arbete. Särskilt när det gäller införande av vedeldning vid enskilda anläggningar måste åtskilliga inrotade fördomar mot vedbränslet övervinnas, och detta kan endast ske genom en på samma gång målmedveten och försiktig propagandaverksamhet, som uppbäres av i hithörande frågor väl insatta personer.

Rörande anslag för bestridande av kostnader för arvoden till vedeldningskonsulenter och deras resor har jag framställt förslag under närmast föregående avdelning.

I motionen I: 294 hava behandlats frågorna om propaganda för vedeldningen och rådgivning vid densamma genomförande.

Motionären framhåller, att vid bifall till förslaget att utvidga socialstyrelsens värmetekniska avdelning skulle skapas ett organ av vanlig statlig natur, som icke besitter nödvändiga förutsättningar att snabbt och effektivt kunna fylla den föreliggande uppgiften, såsom jernkontoret anmärkt i sitt utlåtande. Kommerskollegium hade i sitt yttrande funnit den föreslagna utvidgningen av värmetekniska avdelningen till ett statligt centralorgan för rådgivande- och propagandaverksamhet i fråga om vedeldning icke utgöra den mest lämpliga och effektiva lösningen. Kollegium hänvisade till befintliga lokala organ och ansåge, att dessa borde träffa uppgörelse med förefintlig speciell sakkunskap, varvid ångpanneföreningarna med sina vittutgrenade organisationer särskilt angivits. Kollegium hade vidare anfört, att genom detta sätt att organisera ifrågavarande verksamhet, som ju borde anses hava en mera tillfällig och övergående karaktär, även torde vinnas, att en successiv avveckling av densamma, i den mån anledning därtill kunde komma att föreligga, lättast kunde ske. Kollegium ansåge vidare, att de ökade utgifterna för statsverket för bränslekontroll, rådgivande- och upplysningsverksamhet borde kunna begränsas till 75,000 kronor. De synpunkter, som här angivits, hava synts motionären vara synnerligen beaktansvärda. Staten borde undvika, att för en verksamhet av tillfällig karaktär skapa en statlig institution, vars avveckling vid ändrade förhållanden på vedmarknaden kunde medföra svårigheter.

I anslutning till vad kommerskollegium framhållit har i motionen hemställts om en minskning till 75,000 kronor av det till 130,000 kronor beräknade anslaget till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens befrämjande.

Utskottet. För möjliggörande av ett snabbt och smidigt genomförande av ökad vedeldning äro givetvis särskilda åtgärder av nöden.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har emellertid frågan om det lämpligaste sättet att organisera rådgivande och kontrollerande verk-

samhet på det värmetekniska området ävensom propaganda för vedeldning och vedförsäljning varit föremål för skiftande meningar. Jämväl i motionen I:294 hava framförts vissa invändningar mot det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Även utskottet har icke kunnat undgå att känna en viss tveksamhet inför den stora och dyrbara organisation, som innefattas i det föreliggande förslaget. De uttalade farhågorna för att den föreslagna organisationen — som dock måste anses innebära en tillfällig, av den förhandenvarande situationen på det ekonomiska området föranledd utvidgning av den statliga verksamheten — skulle bliva svår att avveckla, när normala förhållanden åter inträda, hava synts utskottet ej kunna fränkännas ett visst berättigande.

Enligt utskottets mening torde det därför vara nödvändigt att före verksamhetens igångsättande dessa frågor genom Kungl. Maj:ts försorg göras till föremål för en ny, grundlig utredning, varvid vad utskottet nyss anfört torde böra vinna beaktande. Vid denna utredning bör jämväl upptagas till förnyat övervägande, huruvida och i vilken omfattning landsting och primärkommuner böra erhålla rätt till kostnadsfri anslutning till statens bränslekontrollerande verksamhet. Vidare bör vid utredningen särskilt uppmärksammas vad i motionen I:294 framhållits rörande önskvärdheten av att anknötning erhålles till befintliga lokala organ, i vilket hänseende särskilt ångpanneföreningarna med sina vittutgrenade organisationer angivits.

Den sålunda av utskottet begärda utredningen torde böra bedrivas med all möjlig skyndsamhet, så att ej därigenom onödigt uppskov vållas.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag hava de ökade kostnaderna för statsverket för här ifrågavarande verksamhet beräknats till 130,000 kronor, under det att de i motionen I:294 beräknats till 75,000 kronor.

Med hänsyn till att det ej med bestämdhet kan förutses, huruvida den av utskottet förordade utredningen kan leda till minskning i medelsbehovet, har utskottet funnit försiktigheten bjuda, att det större beloppet, 130,000 kronor, ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för vidtagande under nästa budgetår av de åtgärder i här förevarande syfte, vilka efter utredningens genomförande kunna finnas erforderliga.

Å sid. 29—34 i statsrådsprotokollet har behandlats frågan om *anläggning av fabriker för brikettering av träkol*. Härom anför departementschefen:

Anläggning av fabriker för brikettering av träkol.

För åstadkommande av ett ökat utnyttjande av landets skogstillgångar skulle igångsättandet av en inhemsk tillverkning av träkolsbriketter i fabriksmässig skala vara av viss betydelse. Härigenom skulle i första hand nya förbrukningsområden skapas för träkolen, vilket utom annat skulle medföra gynnsamma verkningar ur arbetslöshetssynpunkt, då träkolens framställande kräver förhållandevis mycket arbete. En fabriksmässig tillverkning av träkolsbriketter skulle vidare innebära ökade möjlighe-

ter att ersätta koks med inhemskt bränsle. Tillgången till för ändamålet lämpliga träkolsbriketter skulle slutligen befordra en utsträckt användning av träkolsgasdrivna motorfordon, varigenom förbrukningen av utländskt flytande bränsle för motordrift kunde ytterligare inskränkas.

Verkställda briketteringsförsök hava varit ägnade att belysa de tekniska möjligheterna för en inhemsk tillverkning av träkolsbriketter. Några tekniska hinder för igångsättandet av en sådan tillverkning i fabriksmässig skala torde knappast föreligga, även om tillverkningsmetoderna ännu icke kunna anses vara fullt utexperimenterade. Mindre gynnsamma hava försöken varit i ekonomiskt avseende. Att fördenskull nu avstå från fullföljandet av arbetet på åstadkommandet av en inhemsk fabriksmässig tillverkning av träkolsbriketter synes mig dock icke vara riktigt i betraktande av de stora intressen, som därmed äro förbundna. Det synes mig tvärtom vara angeläget att genom uppförande av en eller flera anläggningar för tillverkning av träkolsbriketter i fabriksmässig drift söka klargöra, i vad mån på gynnsamt belägna orter tillverkningskostnaderna för briketterna kunna nedbringas och avsättning för dessa till förhållandevis bättre pris kunna erhållas. Detta torde framför allt kunna antagas bliva möjligt å sådana orter, där dels god tillgång till lämpligt virke finnes och dels priset å konkurrerande utländskt bränsle på grund av större fraktkostnader ställer sig något högre än eljest.

Uppförandet och drivandet av en anläggning för tillverkning av träkolsbriketter i fabriksmässig drift synes mig, i överensstämmelse med vad skogssakkunniga framhållit, lämpligen böra i första rummet ske genom domänstyrelsen. Då anläggningen får anses delvis hava försökskaraktär, tillstyrker jag, att särskilda medel för anläggningens uppförande ställas till domänstyrelsens förfogande. Med hänsyn till de på grundvalen av briketteringsförsöken vid Morgårdshammar uppgjorda beräkningarna torde ett belopp av 50,000 kronor kunna anses vara för ändamålet erforderligt. För driftens uppehållande synes mig däremot ej några särskilda medel böra anvisas. Vid försäljningen av briketterna bör eftersträvas, att sådana pris erhållas, som åtminstone fränsett ränta och amortering av anläggningskapitalet ej understiga tillverkningskostnaderna. Skulle detta ej vara möjligt, torde bristen få fyllas av för domänverkets affärsdrift tillgängliga medel.

Med hänsyn till det stora intresse för igångsättandet av fabriksmässig tillverkning av träkolsbriketter, som otvivelaktigt finnes på enskilt håll, synas mig statsmakterna även böra vidtaga vissa åtgärder för understödande av det enskilda initiativet på ifrågavarande område. I likhet med skogssakkunniga finner jag mig ej kunna tillstyrka en direkt statlig subvention av brikettförsäljningen. Såsom lämplig form för statsunderstödet har jag i stället tänkt mig att av statsmedel skulle lämnas lån på förmånliga villkor till bestridande av viss del av kostnaderna för uppförande av briketteringsanläggningar enligt i huvudsak följande grunder. Lån torde få utlämnas till enskild person, ekonomisk förening eller bolag, som visar sig äga förutsättningar för fabriksmässig tillverkning av en ändamålsenlig brikett samt möjlighet att på tillfredsställande sätt saluföra densamma. Lån bör kunna erhållas upp till $\frac{2}{3}$ av anläggningskostnaderna. Återstående del av anläggningskostnaden bör lånesökanden själv hava insatt i företaget. För lånen torde få åtnjutas ränte- och amorteringsfrihet under fem år från lånens beviljande, och därefter böra lånen löpa med en årlig ränta av $4\frac{1}{2}$ procent samt amorteras under 10 år med en tiondedel årligen. Uppläggandet av en särskild fond för låne-

verksamheten synes mig icke vara påkallat, då det icke torde kunna bli va fråga om understödjande på angivna sätt av mer än antagligen tre anläggningar. Av samma orsak torde medelsbehovet för ändamålet, i enlighet med förut angivna beräkningsgrunder, kunna inskränkas till ($\frac{2}{3}$ av 150,000 =) 100,000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter rörande låneverksamhetens bedrivande. Då det möjligen kan beträffande visst fall befinnas mera lämpligt att i stället för lån lämna bidrag utan återbetalningsskyldighet till mindre del av anläggningskostnaderna, torde det böra vara Kungl. Maj:t obetaget att i mån av behov disponera nyssberörda anslagsbelopp även för utlämnande av bidrag för igångsättande av tillverkning av träkolsbriketter.

I motionerna I: 19 och I: 27, vilka väckts före framläggandet av Kungl. Maj:ts här förevarande proposition, har hemställts *dels* om verkställande under pågående riksdag av utredning rörande ordnandet och behovet av tekniska anordningar för en riksomfattande framställning av träkolsbriketter som ersättning för kol- och koksbränslet samt för träkolsgasdrift av motorer, *dels ock* att av beviljade anslag till arbetslösheten måtte avsättas vad som kunde erfordras för undersökningar och igångsättandet av avverkningar, kolningar, briketteringsanordningar och distribution för landets bränsleförsörjning med träkolsbriketter.

I likhet med departementschefen finner utskottet igångsättandet av en inhemsk tillverkning av träkolsbriketter i fabriksmässig skala vara av betydelse för åstadkommande av ett ökat utnyttjande av landets skogstillgångar.

Utskottet.

De av Kungl. Maj:t i sådant syfte föreslagna försöksåtgärderna hava syntts utskottet väl avvägda och ägnade att — utan att för framtiden binda statsmakterna för fortsatta utgifter för ändamålet — kunna lämna värdefulla rön, särskilt beträffande frågans ekonomiska sida. Vad angår den försöksdrift, som skulle uppehållas av domänstyrelsen, ansluter sig utskottet till vad departementschefen anfört såväl därom, att vid försäljningen av briketterna sådana pris böra eftersträvas, som åtminstone frånsett ränta och amortering av anläggningskapitalet ej understiga tillverkningskostnaderna, som ock därom, att eventuellt uppkommande brist torde få fyllas av för domänverkets affärsdrift tillgängliga medel.

Mot det för budgetåret 1933/1934 beräknade beloppet, 150,000 kronor, har utskottet icke funnit något att erinra, liksom icke heller mot de grunder, enligt vilka understödjandet av det enskilda initiativet på här ifrågasvarande område föreslagits skola äga rum.

De i motionerna I: 19 och I: 27 framställda yrkandena synas utskottet i det stora hela tillgodosedda genom detta förslag och torde därför få anses besvarade med vad utskottet nyss anfört.

I statsrådsprotokollet har härefter å sid. 34—38 upptagits frågan om understödjande av gasgeneratorsdriften.

Understödjande av gasgeneratorsdriften.

Kungl. Maj:ts i här förevarande hänseende framställda förslag har tidigare i annat sammanhang behandlats av riksdagen.

I det i motionen II: 370 under II:1 äskade beloppet av 525,000 kronor — beträffande vilket utskottet i här förevarande sammanhang har att afgiva utlåtande — ingår emellertid en anslagspost av 45,000 kronor, avseende täckande av viss räntebrist, som skulle uppkomma vid bifall till ett i motionen framlagt förslag om räntefrihet för lån från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift.

Utskottet.

Även denna fråga har tidigare varit föremål för riksdagens prövning. Med hänsyn härtill torde motionen II: 370 i nu angivna del ej böra till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Förslag eller önskemål i fråga om skogsvården och skogsbrukets avsättningsförhållanden.

Härefter har departementschefen (sid. 38—47) behandlat vissa av de skogssakkunniga framförda *förslag eller önskemål i fråga om skogsvården och skogsbrukets avsättningsförhållanden*. Departementschefen har härvidlag för egen del anfört:

Beträffande vissa i redogörelsen under förevarande avdelning omfördälda förslag torde omedelbara åtgärder kunna vidtagas, försåvitt medel för ändamålen bliva anvisade. Jag åsyftar härvid skogssakkunnigas förslag rörande utbildning vid kolarskola av vissa skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän, vilka därefter skulle genom instruktionskurser utbilda kolare inom respektive län, samt förslaget om fortsatta försök med flyttbara träkolsugnar. Efter närmare förslag från domänstyrelsen torde härför erforderliga medel böra anvisas till styrelsens förfogande att användas enligt av Kungl. Maj:t godkända riktlinjer. Jag tillstyrker jämväl det av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund med anledning av framställningar från skogsvårdsstyrelserna i Gotlands och Blekinge län framförda förslaget om anvisande av visst belopp att, i huvudsaklig överensstämmelse med av centralrådet förordade grunder, utdelas såsom statsbidrag till understödjande av skyndsamma åtgärder för återväxtens trygghande inom de delar av nämnda skogsvårdsstyrelseområden, varå skogen stormfällts, samt användas för täckande av skogsvårdsstyrelsernas därmed förenade förvaltningskostnader. Jämväl förslaget om anvisande av medel för anordnande av kurser för utbildning av chaufförer för träkolsgasdrivna fordon torde vara förtjänt av att komma till genomförande. Förutom för de nu särskilt nämnda ändamålen torde visst belopp böra stå till förfogande för tillgodoseende av sådana särskilda behov på skogshushållningens område, som ej omfattas av de av mig i det föregående tillstyrkta förslagen eller av statsmakterna redan beslutade understödsanordningar. Det synes mig nämligen vara sannolikt, att behjärtansvärda framställningar under årets lopp komma att göras i fråga om erhållande av statsbidrag för särskilda åtgärder på skogsvårdens och skogshushållningens områden. Med hänsyn till vad sålunda av mig nu ifrågasatts vill jag förorda, att ett anslagsbelopp av 250,000 kronor måtte av riksdagen äskas för tillgodoseende av sådana ändamål, varom här är fråga.

Vad angår skogssakkunnigas förslag om understödjande av grundförbättrande åtgärder inom skogsbruket vill jag först beträffande produk-

tionsbefrämjande arbeten å domänverkets skogar erinra om att Kungl. Maj:t den 23 december 1932, i samband med fastställande av generalförslag angående driftkostnader för domänverket under 1933, bemyndigat domänstyrelsen att ur förnyelsefonden för återväxtkostnader m. m. disponera — utöver av styrelsen ifrågasatt belopp av 3,063,100 kronor för vissa av styrelsen angivna skogsvårdande arbeten — ytterligare 1,000,000 kronor, i den mån lämpliga sådana arbeten utöver de redan inventerade kunde uppbibringas. Jag erinrar vidare om att riksdagen sedan några år tillbaka för utförande av grundförbättrande åtgärder å enskildas skogar anvisat betydande belopp i särskilda anslag, nämligen statens skogsutdikningsanslag, anvisat första gången för budgetåret 1927/1928, statens skogsodlingsanslag, anvisat första gången för budgetåret 1930/1931, samt anslaget till understödjande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar, hittills anvisat allenast för budgetåret 1932/1933. I årets statsverksproposition har föreslagits anvisande för budgetåret 1933/1934 av för statens skogsutdikningsanslag 750,000 kronor, för statens skogsodlingsanslag 350,000 kronor och för anslaget till understödjande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar 3,500,000 kronor, eller sålunda för angivna ändamål tillhoppa 4,600,000 kronor.

De av Kungl. Maj:t för skogsvårdande åtgärder å enskildas skogar för nästa budgetår sålunda föreslagna beloppen, vilka för övrigt överstiga vad skogssakkunniga i sådant hänseende ifrågasatt, synas mig vara fullt tillräckliga för att tillgodose uppkommande behov av statsunderstöd för ändamålet. Det torde enligt vad jag inhämtat knappast vara sannolikt, att ytterligare anvisade medel skulle kunna tagas i bruk.

Beträffande den av de sakkunniga framlagda 30-årsplanen för vidtagande av grundförbättrande åtgärder vill jag endast uttala, att det synes mig vara lämpligast, att anslagsfrågan, såsom hittills, prövas särskilt för varje budgetår.

Det av skogssakkunniga framförda förslaget om sammanslagning av de olika anslagen för nu ifrågavarande ändamål samt de framkomna förslagen om vissa ändringar i bidragsvillkoren torde ej lämpligen böra nu upptagas till avgörande. Beträffande anslaget till understödjande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar har i årets statsverksproposition föreslagits sådan jämkning av de för bidrag från detta anslag för närvarande gällande bestämmelserna, att de särskilt från norrlandshåll nu framställda önskemålen därigenom i viss mån torde tillgodoses. I sammanhang med centralrådets framställningar i fråga om medelsbehovet för budgetåret 1934/1935 böra emellertid berörda önskemål göras till föremål för övertägande.

Den av skogssakkunniga väckta frågan om understöd till förbättringar av skogsbrukets transportleder torde, såsom centralrådet förordnat, böra göras till föremål för närmare utredning. Jag kommer senare att härom framställa förslag liksom om igångsättande av utredningen angående anordnandet av vidgad statlig forskningsverksamhet för ett bättre tillgodogörande av skogsprodukterna.

Vad skogssakkunniga anfört i fråga om vissa i jorddelningslagen och lagen om bolags fastighetsförvärv upptagna bestämmelser synes mig ej påkalla någon åtgärds vidtagande.

Det i motionerna I: 290, I: 293 och II: 462 framställda yrkandet avser, att ett belopp av högst 100,000 kronor måtte ställas till förfogande av ingenjörsvetenskapsakademien för att, eventuellt i samarbete med domän-

styrelsen, utföra försök i större skala med utvinnande av produkter ur töre, barkavfall och andra lämpliga skogsprodukter av vedbeck och av flytande bränslen m. m. genom kemisk omvandling av ved, ävensom med intresserade enskilda företagare för framställning av motorsprit m. m. ur sulfitlut och av sågavfall framställt träsocker.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot de förslag rörande åtgärder i fråga om skogsvården och skogsbrukets avsättningsförhållanden, som av departementschefen i här förevarande sammanhang framlagts.

Vidare finner utskottet det rimligt, att ett belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för tillgodoseende av sådana särskilda behov på skogshushållningens område, som ej innefattas i de av departementschefen tillstyrkta förslagen eller av statsmakterna redan beslutade understödsanordningar.

Inalles har för tillgodoseende av förevarande åtgärder äskats ett belopp av 250,000 kronor.

Utskottet har icke kunnat undgå att hysa en viss betänksamhet inför den relativt höga summa, som enligt detta förslag skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande utan att — beträffande största delen av beloppet — några som helst riktlinjer uppdragits för anslaget användning. Utskottet — som givetvis förutsätter, att vid anslaget användning största möjliga varsamhet iakttages — har dock med hänsyn till rådande exceptionella förhållanden icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Utskottet förutsätter, att en redogörelse för användningen av de sålunda till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medlen ävensom för de resultat, som med dessas tillhjälp uppnåtts, i sinom tid förelägges riksdagen.

De i motionerna I: 290, I: 293 och II: 462 framställda önskemålen om anvisande av medel för anställande av vissa vetenskapliga undersökningar torde — i den mån förslagen efter närmare prövning av Kungl. Maj:t befinnas vara ägnade att komma till utförande — kunna tillgodoses inom ramen för det nu av utskottet tillstyrkta beloppet av 250,000 kronor; och torde nämnda motioner få anses besvarade med vad utskottet sålunda anfört.

Medelsbehovet.

Slutligen har departementschefen (sid. 47—48) beträffande *medelsbehovet* för ifrågavarande åtgärder anfört bland annat:

I det föregående har jag beräknat medelsbehovet för här avsedda ändamål på följande sätt:

a) vissa omändringsarbeten å värmeanläggningar m. m.	kronor	75,000
b) bidrag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle	»	170,000
c) rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens befrämjande	»	130,000
d) anläggning av fabriker för brikettering av träkol ..	»	150,000
e) diverse åtgärder på skogshushållningens område ..	»	250,000.

Det synes mig lämpligt, att de under a), d) och e) angivna beloppen, tillhopa 475,000 kronor, äskas såsom ett gemensamt anslag att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder för ernående av ökad användning av inhemska skogsprodukter och vidtagande i övrigt av åtgärder på skogshushållningens område.

De under b) och c) upptagna beloppen å respektive 170,000 och 130,000 kronor torde böra anvisas av skattemedel och uppföras såsom särskilda anslag under nionde huvudtiteln, avdelningen Skogsväsendet. Under nämnda huvudtitel har i statsverkspropositionen icke beräknats något anslagsbelopp för ändamålet. Efter samråd med chefen för finansdepartementet föreslår jag, att täckning för dessa anslag beredes sålunda, att erforderligt belopp tages i anspråk av norrländska nyodlingsfonden och tillföres den i riksstatsförslaget uppförda titeln för i anspråk tagna kapitaltillgångar av statens produktiva fonder. Förslag härutinnan torde komma att framdeles anmälas av chefen för finansdepartementet.

Vad departementschefen sålunda sammanfattningsvis anfört beträffande medelsbehovet har ej givit utskottet anledning till annan erinran än att — i enlighet med vad utskottet tidigare tillstyrkt — ett särskilt förslagsanslag å 300,000 kronor synes böra uppföras för täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar.

Utskottet.

I anslutning till vad utskottet i det föregående anfört hemställer utskottet — som senare under riksdagen kommer att avgiva förslag beträffande sättet för täckande av de nu utav utskottet tillstyrkta anslagen —

Hemställan.

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Tjällgrens m. fl. och herr Nybloms m. fl. motioner (I: 150 och II: 283), herr Gabrielssons motion (I: 289), herr Nylanders motion (I: 294) ävensom herrar Anderssons i Leabo och Peterssons i Broaryd motion (II: 370), för budgetåret 1933/1934 anvisa

a) till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid statens stationära värmeanläggningar ett förslagsanslag av 300,000 kronor.

b) till bidrag till täckande av merkostnader vid användning av inhemskt vedbränsle vid vissa kommunala och enskilda anläggningar ett reservationsanslag av 170,000 kronor,

c) till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande ett anslag av 130,000 kronor, att utgå efter de närmare grunder, Kungl. Maj:t efter förnyad utredning bestämmer,

d) till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m. ett reservationsanslag av 475,000 kronor;

II. att herrar Frändéns och Halvarssons motioner (I: 19 och I: 27), herr Tjällgrens m. fl. och herr Nybloms m. fl. motioner (I: 154 och II: 198), herr Tryggers m. fl. och herr Lindmans m. fl. motioner (I: 155 och II: 293), herr Asplunds motion (I: 290) ävensom herrar Sandströms och Karl A. Johansons samt herr Wikströms m. fl. motioner (I: 293 och II: 462) må anses besvarade med vad utskottet i det föregående anfört;

III. att herrar Anderssons i Leabo och Peterssons i Broaryd ovanberörda motion (II: 370), i vad densamma avser anvisande av ej mindre ett belopp av 50,000 kronor för bestridande av uppkommande merkostnader vid vedeldning i anläggningar, tillhörande landsting, än även ett belopp av 45,000 kronor för täckande av viss räntebrist, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 maj 1933.

På särskilda utskottets vägnar:

FELIX HAMRIN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Bårg, Hagman, Wohlin, Sam Larsson, Lindström, Västberg, Pauli, Nilsson* i Gränebo, *Frändén* och *Nylander*, samt

från andra kammaren: herrar *Hamrin, Jansson* i Falun, *Lindman, Lindqvist, Olsson* i Kullenbergstorp, *Fast, Nilsson* i Landeryd, *Johanson* i Stockholm, *Olsson* i Gävle, *Linnér, Andersson* i Tungelsta och *Persson* i Trången.